

Глобальні безпекові, політичні, економічні тенденції у світі та їхній вплив на Україну в 2022 році

Прогноз Недержавного аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень»

Дослідження Недержавного аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень» спрямоване на вироблення прогнозу глобальних тенденцій у світі, їхнього впливу на ситуацію в Україні протягом 2022 року. Прогноз містить аналіз поточних тенденцій та рекомендації для поведінки політичних акторів.

З початку проводимо аналіз рівня реалізації нашого попереднього минулорічного прогнозу на 2021 рік. Далі йде огляд глобальних безпекових та економічних тенденцій, після чого дослідження аналізує процеси у ключових регіонах світу. Особливої уваги приділено політиці Росії як головного воєнно-політичного ворога України. Виходячи зі світових тенденцій НАЦ «УССД» аналізує внутрішні та зовнішні ризики для суверенітету та стабільності України протягом 2022 року.

1. Реалізація прогнозу на 2021 рік

1	Світовий ВВП зросте на 5,2%	Зріс на 5,9% (МВФ)
2	Продовжиться	Так і сталося, особливо

	переривання ланцюгів постачання	проблемними стали морські вантажні перевезення. Наприклад, у другій половині року утворилися черги із сотень човнів у портах США
3	Вагомим негативним фактором будуть спалахи захворюваності	Так, держави посилювали обмеження після поширення нових штамів вірусу, наприклад, Delta і Omicron
4	На порядку денному економічної політики будуть фіскальні стимули і боргова політика	Так, наприклад, США восени ухвалили \$1 трлн державних видатків на інфраструктуру і кілька разів піднімали стелю державного боргу
5	Економіка Китаю зростає на 8,2%	Зросла на 8,0% (МВФ)
6	Ціни на енергоносії зростатимуть повільно через низький попит	Насправді, попит був достатнім через відмову США від частини власного видобутку. Нафта Brent за рік зросла від \$50 до \$76 (52%)
7	Економіка України зростає на 3%	Зросла на 3,2% (МВФ)
8	Державний борг України зменшиться до 64,6% ВВП	Зменшився до 51,7% ВВП
9	Збільшаться темпи еміграції українців	За 10 місяців 2021 з України виїхало 600 тис. – рекордний показник
10	Без суттєвих потрясінь, Україна за підсумками 2021 отримає хороший фундамент для подальшого зростання	Прогноз МВФ дає Україні 3,4% зростання у 2022 – невтішний показник як для другого року відновлення, адже він надто близький до фактичного зростання у 2021
11	Спроби перевантажити відносини з Росією	Принаймні значно зросла інтенсивність контактів на найвищому рівні з Кремлем. Половинчастою залишається позиція США щодо Північного потоку-2. Водночас ми не очікували суттєвого перегляду антикитайської політики Дональда Трампа. Натомість, як і прогнозували, розгортається боротьба за цифровий ринок і витіснення китайських корпорацій, загалом переважає фактор прагматизму та геополітичних інтересів.

12	Відволікання уваги Франції на Африку та східне Середземномор'я. Провал ХДС на виборах у Німеччині.	Замість ХДС приходить коаліція на базі Соціал-демократів та Зелених
13	Зростання ролі Вишеградської групи	Продовжується посилення
14	Дії Росії в Білорусі – максимальний розрив Білорусі з Заходом, підрив легітимності Лукашенка як всередині країни, так і на міжнародній арені.	Ситуація загострилась, особливо з огляду на справу Протасевича та міграційну кризу
15	Триває процес примирення арабських монархій із протурецьким Катаром	Процес триває
16	У Карабасі затишшя на рік через ослабленість Вірменії	Прогноз переважно реалізувався
17	В Афганістані очікували послаблення центрального афганського уряду, продовження процесу міжнародного визнання талібів	Майже вгадали. Цілковитий колапс проамериканського режиму
18	Охолодження відносин США з Бразилією, де залишається при владі союзник Трампа Жаїр Болсонару.	Продовжувався процес попередніх років
19	Зростання напруги в Південній Африці	Ескалація, масові протести проти уряду.
20	Ініціативи Зеленського щодо Донбасу зайдуть у глухий кут, а переговори	Переважно правильно, попри весняну і осінню напругу на фоні концентрації російських військ біля

	продовжуватимуть стагнувати.	кордонів.
	Прогнозували, що після виборів у Чехії в жовтні Анджей Бабіш залишиться на посаді прем'єр-міністра	В реальності він пішов у відставку
	На початку 2021 р. висока ймовірність обмеженого гарячого конфлікту з Іраном, як реакції з боку Ізраїлю та Саудівської Аравії на пришвидшення ядерної програми Ірану	Побоювання не здійснились

2. Економічний прогноз на 2022 рік

Якщо попередній рік став роком відновлення після катастрофічних для світової економіки подій початку пандемії, 2022 р. має принести визначеність і стабільність глобальних процесів у нових реаліях. Майже за два роки країни навчилися жити з вірусом і тепер можуть прогнозувати довгострокові суспільно-економічні тенденції. Як відомо, стабільність і передбачуваність є фундаментом для економічного зростання, тому в очікуваннях від наступного року переважає оптимізм.

На початку 2021 р. світова економіка перебувала в залежності від багатьох невідомих, наприклад, наскільки ефективними будуть новостворені вакцини або якими будуть наслідки спалахів захворюваності через появу нових штамів коронавірусу. На щастя, протягом року вплив пандемії зменшувався на всій планеті. Країни відновили пасажирські сполучення, послабилися обмежувальні заходи, частково поновили роботу найбільш уражені галузі господарства (туризм, розваги). З іншого боку, розвинені країни з високим рівнем імміграції потерпали від поширення нових штамів (Дельта, Омікрон), поглибилися проблеми з ланцюгами постачання, особливо морськими вантажними перевезеннями, а регулярні грошові вливання для ліквідації наслідків пандемії створили проблему інфляції по всьому світу.

Незважаючи на низку негативних чинників, зростання глобального ВВП перевершило прогноз: згідно з даними МВФ, воно склало 5,9% замість очікуваних 5,2%. Відповідно, можна говорити про повне відновлення світової економіки, що втратила 4,4% у 2020 р. У 2022 р. зростання має уповільнитися до 4,5%, але це все одно більше за докризові показники.

Стан світової економіки в 2022 р. визначатимуть такі фактори:

- **Загальна ситуація з коронавірусом і характер обмежувальних заходів.** До сьогодні існує загроза посилення карантинів через зростання захворюваності. Наприклад, Австралія, Китай, деякі країни ЄС і переважно демократичні штати США досі проводять жорстку політику обмежень. Наростає невдоволення населення, пов'язане з вимогами обов'язкової вакцинації, зокрема, додатковими дозами.

- **Фіскально-монетарна політика та інфляційні тенденції.** Більшість країн світу були змушені збільшувати грошову масу для фінансування боротьби проти пандемії, наслідком чого стало швидке зростання цін. Цього року уряди і центральні банки мають вигадати спосіб знизити інфляцію, не сповільнивши зростання ВВП.

- **Ситуація на ринку енергоносіїв.** За 2021 р. ціни на нафту та інші види палива показали значне зростання (наприклад, нафта марки Brent подорожчала на 52%), а Росія і країни ОПЕК посилили контроль над ринком через самоусунення США. Тепер нафтовиробники намагатимуться підняти ціни ще вище за рахунок маніпуляцій з обсягами пропозиції.

- **Геополітичні потрясіння.** У 2021 р. до таких можна зарахувати події в Ізраїлі й Афганістані, хоча вони мали здебільшого регіональне економічне значення. У цьому році можливі значні події за участі великих гравців, наприклад, широкий наступ Росії на Україну чи агресія Китаю проти Тайваню. Невідомо, яким буде вплив подій у Казахстані.

Сполучені Штати у 2021 р. досягли значного зростання ВВП (6,0%), порівняно з іншими розвиненими країнами. Однак низка чинників вказує на наявність структурних проблем, що потребують негайного розв'язання. Минулого року уряд продовжив витрачати величезні кошти для стимулювання економіки: \$1,9 трлн у березні для подолання наслідків коронавірусу, \$1,2 трлн у листопаді на інфраструктурні проекти. Остання сума мала бути в кілька разів більшою, якби не спротив кількох демократів у сенаті; але навіть для зменшеної суми довелося голосувати за підвищення «стелі» державного боргу. Влітку на ринку праці утворилася дивна ситуація: роботодавці не могли знайти достатньо працівників, оскільки ті отримували державну допомогу з вірусного фонду і не бачили потреби йти на роботу. Надлишок грошей в економіці спричинив зростання інфляції, що за рік сягнула 6,8% – найбільший показник із 1982 р. Особливо виросли ціни на пальне (майже на 60%), що безпосередньо пов'язано з політикою Білого дому на поступову відмову від власного видобутку енергоносіїв.

Незважаючи на проблеми, адміністрація Байдена у 2022 р. не відмовиться від просування додаткових трильйонних програм допомоги. Якщо при цьому не знайдеться способу приборкати інфляцію, зростання цін стане козирем на руках республіканців, які вже зараз мають хороші шанси повернути більшість у Конгресі наприкінці року. Мудрим рішенням буде підвищення базової ставки Федерального резерву, що нині встановлена в межах 1,50-1,75%; з одного боку, це посприятиме зменшенню інфляції, а з іншого – створить запас на випадок майбутніх потрясінь. Цікаво буде спостерігати за енергетичною політикою США. У 2021 р.

Вашингтон не тільки поставив себе в залежність від зовнішніх ринків через скорочення видобутку, а й «допоміг» Європі збільшити залежність від Росії через зняття санкцій із Північного потоку-2. Боротьба проти вугілля і нафти є основою порядку денного прогресивного крила демократів, але ймовірний вигравш республіканців восени має спричинити зміни в енергетичній сфері.

Втім, якими б не були внутрішні негаразди, загалом американська економіка у 2022 р. має вирости на непогані 5,5-6,0%.

Нескінченні політичні конфлікти США яскраво контрастують із нібито спокійним Китаєм. Наприкінці 2022 р. відбудеться двадцятий з'їзд Комуністичної партії, від якого очікують ще більшого закріплення влади Сі Цзіньпіна і загального схвалення його політичного курсу. У 2021 р. ВВП зріс на прогнозовані 8,0%, незважаючи на продовження жорстких карантинних обмежень, так званої політики zero-covid. Імовірно, обмеження діятимуть до кінця 2022 р., поки щонайменше 90% громадян не будуть щеплені. Офіційна китайська пропаганда часто наголошує на тому, що їхня успішна боротьба проти пандемії можлива завдяки авторитарним методам управління. З іншого боку, ми не можемо бути впевнені, що отримуємо від Китаю правдиві статистичні дані.

Нині в Пекіні насолоджуються гарними стосунками з єдиним рівним за силою геополітичним опонентом (США), забувши жахи торговельної війни з адміністрацією Трампа. Провал американців у Афганістані відкриває перед Китаєм можливість експансії у Середню Азію через співпрацю з Талібаном, якому вже надається гуманітарна допомога. Продовжиться інвестування в інфраструктуру в Африці, Південній Америці, на Балканах. У разі пасивної реакції США на можливе посилення російської агресії проти України, Китай серйозно розглядатиме окупацію Тайваню вже найближчим часом. У контексті економічного зростання, 2022 р. стане менш успішним, ніж попередній: приріст ВВП уповільниться до 5,5%.

Для Європейського Союзу коронавірус несподівано став можливістю перервати період низьких темпів зростання. Від часів кризи 2008 р., єврокомісари найбільше переймалися регіональними дисбалансами і потребою економічно сильних країн (Франція, Німеччина) підтримувати слабких. Але у 2021 р. Єврозона виросла на 5%, і наступного року має додати ще 4,4% – небачені темпи як для попереднього десятиліття, хоч вони і є результатом глибокого падіння у 2020. Нині у Брюсселі міркують над тим, яка економічна політика дозволить не скотитися знову до нуля, а підтримати втішний тренд. Наприклад, нова влада Німеччини бачить вихід у поглибленні централізації ЄС. Як зауважив новообраний канцлер Олаф Шольц, «Німецький уряд просуватиме ідею європейської федералізації». Очевидним негативом стане поглиблення енергетичної залежності ЄС від Росії після запуску Північного потоку-2. Також очікуємо громадянських протестів у країнах, де вводяться жорсткі карантинні обмеження і вимоги щодо вакцинації (Франція, Австрія, Бельгія).

В інших регіонах очікуємо на такі тенденції:

- **Африка.** Чорний континент показує відносно низькі темпи зростання як для групи країн, що розвиваються: 3,7% у 2021 р. і з прогнозом у 3,8% на 2022. Нігерія, найбільша економіка на материках, потерпає від значних безпекових проблем: діяльності ісламських терористів і сепаратистських рухів на південному сході. Так само низьке зростання прогнозується для великих Південної Африки й Ефіопії.

- **Латинська Америка.** Традиційно економічно проблемний регіон отримав ще одного соціалістичного президента після перемоги Габріеля Борича в Чилі. Він доповнив групу соціалістів-лідерів великих країн: Ніколаса Мадуро (Венесуела), Луїса Арсе (Болівія), Мануеля Лопеса Обрадора (Мексика). Складні вибори чекають на президента Бразилії Жаїра Болсонару, під керівництвом якого країна почала низку важливих економічних реформ, зокрема, у соціальній сфері. Але зростання у 2021 р. було невтішним – тільки 3,7%.

- **Індія.** У 2021 р. країна зазнала важкого удару від поширення штаму Дельта, втративши 3-4 млн громадян. Жорсткі обмежувальні заходи уповільнили економічне зростання, внаслідок чого ВВП зріс тільки до рівня 2019 р. У 2022 р. Індія відзначатиме 75 років незалежності, сподіваючись на зменшення впливу пандемії. Якщо все буде гаразд, зростання може перевищити 9%.

- **Росія.** У Кремлі сподіваються на продовження позитивних тенденцій на ринку енергоносіїв. Після катастрофічного 2020 р., відбулося суттєве відновлення, не в останню чергу через слабку позицію США щодо власного виробництва. Завдяки високому зростанню світового ВВП, швидко відновився попит на енергію. У 2022 Росія закріпить домінацію на європейському енергоринку, усунувши транзитну залежність від України. Проте нікуди не подінеться її статус ресурсної економіки, залежної від світових цін на сировину.

Загальний стан української економіки на початок 2022 р. загалом відповідає минулорічному прогнозу. Після падіння на 7,2% у 2020, економіка зросла на 3,2% і має додати ще 3,6% цього року. На жаль, з такими темпами нам знадобиться ще один рік, щоб вийти приблизно на рівень періоду до пандемії.

Повільне відновлення економіки України пов'язане з багатьма факторами:

- Значне падіння інвестицій у 2020 р., на тлі й без того низьких обсягів інвестування у попередніх періодах.
- Зростання конкуренції на зовнішніх сировинних ринках, подорожчання ресурсів, зокрема, енергетичних.
- Висока внутрішня інфляція. Індекс споживчих цін за 2021 р. досяг 10%, порівняно з 5% у попередньому році.
- Індекс промислового виробництва знову продемонстрував від'ємне значення (приблизно мінус 3% за 2022).

Головними рушійми зростання стали сільське господарство, завдяки рекордним зборам врожаю (81 млн тон за даними НБУ), споживання домогосподарств (реальна заробітна платня зросла на понад 11%), державні витрати на інфраструктурні проєкти. Уряд зумів перевершити план зменшення державного боргу: на кінець 2021 р. він становив близько 57% ВВП, порівняно із запланованими 64%. За словами прем'єр-міністра Дениса Шмигала, до 2024 борг має бути зменшений до 47% ВВП, згідно з урядовою стратегією. Це дозволить суттєво знизити витрати з обслуговування боргу, які в попередніх роках перевищували 15% доходів бюджету (у 2022 р. буде близько 13%), а також збільшити частку внутрішніх запозичень. Дефіцит бюджету заплановано на рівні 3,5% ВВП, близько до здорового цільового показника (3%).

До пріоритетних напрямів економічної політики у 2022 р. традиційно належатимуть боротьба проти тіньового сектора (Міністерство економіки оцінює його в 31% ВВП, але подекуди можна почути про близько 50%), стимулювання кредитної активності, робота з великим бізнесом щодо структурної перебудови національного господарства, реформа пенсійної системи, забезпечення енергоресурсами, а також подолання наслідків пандемії. Протягом 2021 НБУ підвищив облікову ставку з 6% до 9% з метою боротьби проти інфляційних тенденцій. З іншого боку, це стало однією з причин зупинки поступового подешевшання банківських кредитів, потрібних для розвитку бізнесу. На щастя, Нацбанк впорався зі своїм основним конституційним обов'язком: підтримкою стабільного курсу національної валюти, що коливався в межах 26-28 гривень за долар США. У держбюджеті 2022 середньорічний курс закладено на рівні 28,6-28,7 грн/долар. Інфляція має знизитися до близько 6%, створивши умови для повернення облікової ставки до рівня 6-7%.

У розрізі структурних перетворень економіки цікавими є антиолігархічні ініціативи Президента. Очевидно, що сировинна орієнтація українського господарства зумовлена в першу чергу концентрацією цілих галузей в руках невеликої групи людей. За відсутності конкуренції і адекватної антимонопольної політики, олігархи не зацікавлені в активному інноваційному розвитку, адже й без того мають достатній для себе рівень прибутковості. Складно сказати, наскільки серйозними є наміри влади, але саме в цьому напрямку потрібно рухатися, щоб досягти вищих темпів зростання в майбутньому. Пріоритетом має стати побудова сильного промислового сектора, орієнтованого на виробництво кінцевої продукції. Завдяки цьому сировина буде споживатися всередині країни, а в структурі експорту зросте частка кінцевої продукції.

Значне занепокоєння викликає ситуація із забезпеченням енергоносіями. На початку грудня 2021 р. повідомлялося, що державні ТЕС мали вдвічі менші за допустимі запаси вугілля. Так само недостатніми були запаси природного газу. Враховуючи суттєве зростання цін на світовому енергоринку, а також нестабільність джерел імпорту, у 2022 р. існує серйозна загроза неспроможності покриття дефіциту енергоносіїв для населення і промисловості. На тлі ймовірного

запуску Північного потоку-2, прогнозуємо значне зростання державних витрат на купівлю газу та інших енергоресурсів.

Загалом 2022 буде ще одним перехідним роком. Уряд вживатиме заходів для оздоровлення фінансової системи, що зазнала потрясіння у 2020. Гарним сигналом є те, що влада не вдається до необґрунтованих соціальних витрат (крім видачі 1000 гривень щепленим). Бюджетні, боргові й банківські індикатори загалом вказують на економічне оздоровлення. Проте досі складно говорити про закладання стійкого фундаменту для майбутнього зростання. Нині уряд усуває поточні проблеми і створює основу для зростання за сприятливих умов. Але чергова криза, внутрішня чи зовнішня, легко може відкинути нас на кілька років назад.

Основні події, що стануть визначальними для подальшого розвитку світової економіки:

- **Ще один рік пандемії.** Наскільки знизиться вплив коронавірусу?
- **Проміжні вибори до Конгресу США.** Імовірна перемога республіканців заблокує низку економічних ініціатив адміністрації Байдена. Політика у відносинах із Китаєм і Росією стане більш жорсткою.
- **Двадцятий з'їзд Комуністичної партії Китаю.** Очікуємо звіту про реалізацію великих геополітичних проєктів, а також презентацію нових.
- **Вибори президента Франції.** Нині з іменем Еммануеля Макрона пов'язують загальний курс ЄС останніх років. Його програш може суттєво змінити політичну ситуацію у Брюсселі.
- **Загроза масштабного вторгнення Росії в Україну.** Незалежно від того, якими силами нападуть росіяни, наша економіка зазнає серйозного удару.

3. Загальносвітові політичні процеси

Боротьба з ковідом буксуватиме. Нові штами делегітимізуватимуть ідею вакцинації, а повторення сильних карантинів менш імовірно.

Очікуємо подальшого розгортання регіональних альянсів. Наприкінці вересня минулого року США уклали угоду про оборонну співпрацю з Австралією і Британією (AUKUS), хочуть запросити Індію, Японію та Південну Корею у свій розвідувальний «Альянс п'яти очей».

В Японії продовжуватиметься посилення армії та озброєння – для стримування Китаю разом зі США та Британією.

В Європі очікуємо розвиток «Ініціативи Тримор'я», Вашингтон теж відроджує увагу до цього проєкту після паузи в 2020 (оскільки провідні країни регіону мають консервативні уряди та тісно з Трампом співпрацювали з 2017 року). Ситуація буде рухатись у цьому фарватері.

Падіння авторитету США як наслідок програшу в Афганістані, внутрішні економічні проблеми дискредитуватимуть Білий дім. У листопаді 2022 року у США переможуть республіканці, що заберуть під свій контроль нижню палату, і суттєво посиляться у Сенаті (більшість в обох палатах менш імовірна).

Спекуляції на темі кліматичних змін наростатимуть, як інструмент стримування нових економік країн, насамперед Азії.

Продовжиться світова енергетична криза (через спроби зеленого переходу в Європі – насамперед, у Німеччині – та Китаї). Можливо ситуація виправиться до весни, коли Китай врегулює своє виробництво, подолавши енергодефіцит.

Підняття цін на енергоресурси та продовольство після пандемії спровокує хвилю протестів, можливо за масштабами Арабської весни. Перший сигнал – революційна криза в Казахстані.

Очікуємо посилення конфліктів усередині НАТО і ЄС (між старими та новими членами) і ЄС. Впливе головування Чехії в Раді ЄС з липня 2022 року (до неї це місце займатиме Франція, що очевидно проявить різновекторну спрямованість).

Загострення довкола Білорусі також продовжиться, очікуємо повторення міграційних криз та воєнно-політичної ескалації починаючи з весни. Референдум про зміни до Конституції сприятиме падінню залишків легітимності. А також може бути приводом для більш помітної присутності російських військ (по суті скасовується конституційний принцип нейтралітету).

4. Україна

Повномасштабна війна з Росією малоімовірна, але прогнозована ескалація на Донбасі та на морі, можливе розхитування внутрішньої ситуації, тиск через Захід для імплементації Мінських угод.

Загроза торгівлі з Москвою за рахунок інтересів України зростає. Це можна побачити у думках осіб, наближених до істеблішменту США. Зокрема експосол у Києві Вільям Тейлор допускає думку, що “прозорість і заходи зміцнення довіри могли б зняти побоювання Росії”.

Для України у воєнно-технічному плані головною проблемою залишається розвиток авіації та прикриття неба, ракетні технології.

Актуальною залишиться недостатність фінансування армії (лише 3 % попри пропаганду про 6 % – бо включають МВС та інші силові служби внутрішнього порядку

Менш критична, але теж проблемна слабкість військово-морського флоту. Бо залишається загроза не лише енергетичних воєн, а й транспортної блокади морських портів.

У глобальному плані Київ має випрацювати чітку позицію, як реагувати на напругу між Китаєм і США. У тому числі з огляду на економічну залежність від торгівлі з КНР.

Попри конкретні успіхи, багато потенційних загроз у децентралізаційній реформі – від використання у Мінському процесі до паралічу системи через ліквідацію, наприклад, шляхом подання до Конституційного суду.

Земельна реформа та її інтенсифікація у 2022 теж може стати тригером суспільної напруги, особливо в південних та східних регіонах. Так само ризики через плани прийняти законодавчі акти щодо імплементації подвійного громадянства (проблеми в аспекті окупованих територій).

Локальні енергетичні кризи можливі через боротьбу влади з частиною олігархів.

Залишається відкритим питання у внутрішній політиці. З якою фінансово-промисловою групою буде Зеленський, протиставившись іншим? Навіть з Ахметовим ситуація може докорінно змінитись.

Тим часом Росія застосуватиме класичну тактику ескалації для подальших переговорів, а також загальну хаотизацію ситуації для виснаження України. Паралельно через агентурну мережу на Заході Росія намагатиметься змінити підходи до вирішення конфлікту на сході. Мінські домовленості та Нормандський формат стануть абсолютно неефективним інструментом вирішення конфлікту. Військові дії триватимуть у фазі низької інтенсивності з можливим локальним загостренням узимку 2022 року.

5. Ситуація в Росії

У самій Росії відбулось укріплення владної вертикалі по регіонах під гаслами боротьби з пандемією. Маргіналізована столична опозиція, через яку проявлялися внутрішньоелітні суперечності (водночас для вигляду в Держдуму пропущено на осінніх виборах було низку поміркованих псевдоопозиціонерів).

Але загострюється напруга на Кавказі, в інших регіонах. Буде дедалі більше розвиватися децентралізаційний опір.

Можлива точка ескалації – плановане в 2022 році голосування Держдуми щодо зміни титулатури лідера Татарстану з президента на звичайного голову республіки (хоча восени місцевий парламент уже відхилив це рішення, з центру чиниться великий тиск). Вочевидь у боротьбі за розподіл обмеженого ресурсу в умовах падіння економіки будуть витіснятися регіональні еліти, зі зростанням напруги. Водночас назовні продовжаться спроби експансії і намагання реалізувати багатополюсну модель, попри зростання залежності від Китаю (що однак змушує Вашингтон іти на компроміси з Москвою, аби концентруватись на тайвано-китайській проблематиці).

Продовжиться заміщення населення у Криму і частково на Донбасі (паспортизація РФ). Водночас можливі економічні та екологічно-гуманітарні катастрофи на окупованій території (у тому числі у Криму) спонукатимуть окупанта їх вирішувати завдяки ескалації, аби змусити Україну піти на поступки, інтегрувати окупаційні території в рамки власного законодавства й електорального процесу.

6. Прогнози по регіонах

Європа – хвиля виборів

У червні відбудуться вибори у Словенії, лідирує правоцентристська Словенська демократична партія.

У Великій Британії розгорнеться нова хвиля дискусії щодо референдумів у Шотландії та Північній Ірландії.

Парламентські вибори у Швеції пройдуть у вересні, малі шанси зберегти у владу у чинної лівої коаліції. Натомість зростають рейтинги правоцентристських партій та антимиграційних ідей (більш помірковані Християнські демократи і звинувачені у популізмі Шведські демократи).

У Франції президентські вибори прогноуються в два тури, 10 та 24 квітня. Великі шанси правих опонентів Макрона – Ле Пен і (більшою мірою) Земура.

Продовжаться дискусії про стратегічну автономію Європи (для захисту безпеки без надмірної участі США). Коаліція “світлофору” у Німеччині (соціал-демократів, Вільних демократів та зелених) зіткнеться зі внутрішніми суперечностями на фоні енергетичної кризи.

В Угорщині парламентські вибори відбудуться у квітні 2022. Орбан найімовірніше встоїть, але ситуація досить невизначена.

Латинська Америка

У Бразилії президентські вибори плануються в жовтні. Захід майже відкрито ставить на ймовірного конкурента Болсонару – колишнього президента Луїза Інасіу Лула де Сільву (ліва Партія трудящих). Але Жаїр Болсонару, ймовірно, перемаже (попри негативні опитування).

Тимчасова стабілізація очікується в Венесуелі завдяки росту цін на нафту, але ненадовго.

Близький Схід

Відроджуються переговори стосовно угоди **Ірану** з державами Заходу щодо ядерної програми, але вони не будуть результативними. Зростає ризик набуття ядерного статусу Тегераном. Водночас відступ США з Афганістану є стратегічним позитивом для Ірану, що отримає більше свободи в Центральній Азії. Натомість у Сирії вагомих змін не передбачається (якщо не виключати вплив внутрішньополітичної кризи в сусідньому Лівані та суперечності у правлячій коаліції Ізраїля, що може вплинути на підтримку антиасадовських сил).

Поглиблення економічної кризи в Туреччині (інфляція ліри зокрема) може тимчасово сконцентрувати її увагу на внутрішніх питаннях, чим скористається Росія в Чорноморській акваторії та, можливо, в Сирії та Лівії (в останній за підтримки Франції).

Попри проблеми в економіці, посуху, в **Афганістані** зміцнюватиметься влада Талібану. Зокрема завдяки інвестиціям з боку Туреччини та Катару, які вже зараз обслуговують і де-факто контролюють чотири найбільші аеропорти Афганістану. Можливо, Афганістан спонукатимуть увійти до числа спостерігачів у Тюркській Раді (поряд з Угорщиною та Україною).

Можливі проблеми для Росії, особливо враховуючи наявність спільного кордону між Афганістаном і колишніми колоніями СРСР, що перебувають в орбіті Кремля. Формується нове поле загроз і можливостей для держав російсько-китайської сфери впливу в Центральній Азії. Передусім прогнозуємо загрозливу ситуацію в Таджикистані (де понад 30 років при владі проросійський режим Емомалі Рахмона) та Ферганській долині (на стику Узбекистану і Киргизстану).

Східна Азія

Навколо Китаю наростатиме напруга, але вторгнення на Тайвань імовірно не відбудеться, принаймні у 2022 році.

Формування нової законодавчої ради в Гонконзі, де більшість пропекінських членів, не усуне проблем регіону, і ймовірно нове розгортання протестів зразка 2019 року.

Натомість можливе загострення на Філіппінах (на фоні президентських виборів, на які не зможе чинний президент Родріго Дутерте). Іншою гарячою точкою може стати М'янма, де активність воєнної хунти сприятиме розмороженню тліючих конфліктів на півночі країни.

Африка

В **Ефіопії** війна зі штатом Тиграй буде продовжуватись, можливо, з епізодичними перемир'ями. Також зберігається ризик гарячого конфлікту за нільську воду між Ефіопією та сусідами, вогнище конфлікту підсилюватиме гарячу зону в Лівії та загалом на півдні Сахари (в зоні Сахелю).

Наростатиме точкова присутність Росії в Західній і Центральній Африці – в Центральноафриканській Республіці, Малі, Судані. Але Росія дедалі частіше натикається на опір інших гравців, зокрема Франції та Туреччини. Водночас слід очікувати більшої залученості Руанди, що бере активну участь у місії ООН у ЦАР.

У **Судані** після перевороту в жовтні 2021 зріс ризик дрейфу в бік Росії та Китаю, інтенсифікації побудови бази російського флоту в Порт-Судані.

Посилення французько-російської конкуренції в **Малі** – Сахель традиційно сприймався як регіон впливу Франції. Москва має близькі контакти з хунтою в Малі, яка у 2020 р. і 2021 р. організувала перевороти. Все це діє проти Франції, вплив якої в Сахелі піддається значній критиці з боку самих африканських країн та створює виклики безпекового, міграційного та політичного характеру для ЄС. У грудні до країни прибули близько 500 найманців із російської ПВК «Вагнер».

Зростання нестабільності та посилення релігійних суперечностей у 200-мільйонній **Нігерії** загрожує масштабним конфліктом у середньостроковій перспективі. Однак залишається можливість стабілізації за умов консенсусу між елітами християнського півдня та мусульманської півночі.

Продовжиться наростання напруги у **Південноафриканській Республіці**. Відсутність реформ, втомленість 27-річною владою Африканського національного конгресу будуть і далі розхитувати суспільство. Це може

провокувати хаотизацію в сусідніх Анголі та Зімбабве (де теж при владі старі російські партнери), а в Мозамбіку ускладнить ситуацію з активністю ісламістів.

З позитивних моментів – продовжиться інтенсифікація проекту Африканської континентальної зони вільної торгівлі.

Південна Азія

Протягом 2021 року усі країни Південної Азії продовжували переозброєння армій як із залученням власних виробничих ресурсів, так і шляхом імпорту. Цей процес проходив під знаком іноді гласної, іноді негласної протидії Китаю, котрий залишається головною ядерною загрозою у Тихоокеанському регіоні. У сфері військово-дипломатичних об'єднань до них активно долучилися традиційно США та Великобританія. У вересні 2021 був створений новий безпековий блок AUKUS для спільних навчань, обміну технологіями та іншої оборонної співпраці між США, Великобританією та Австралією. Індія провела чергові випробування ракет-носіїв ядерних боєголовок АГНІ-II, Китай розробив гіперзвукові ракети і збудував понад 200 нових шахт під ядерні ракети. Великих терактів і військових конфліктів між Пакистаном і Індією та Китаєм і Індією не було; черговому затишшю могло сприяти скасування ще у 2019 році 370 статті Конституції Індії про широку автономію за давнено-проблемних штатів, унаслідок чого відбулося адміністративне переформатування територій і наставлення жорсткого контролю центрального уряду над місцевими виборами і роботою штатових внутрішніх сил та розвідки.

У 2022 році очікувано продовжиться неоголошена «гонка озброєнь». Острівні країни, такі як Філіппіни, Індонезія, активно розширюватимуть склад флоту й авіації, що видно з уже укладених ними договорів, і однозначно будуть нові. Індія, Бангладеш, Китай та інші країни з сухопутними кордонами, окрім оновлення флоту й авіації, продовжать закупівлі і власні розробки ракетних систем і машинерії піхоти. Протягом 2020-2021рр. Індія і Китай наввипередки забезпечували держави регіону вакцинами від Ковід-19 власних розробок, що мало сприяти поширенню їхнього впливу, але також, звісно, сприяло боротьбі з пандемією, а отже, відновленню туристичної галузі, яка для багатьох невеликих країн є основним джерелом наповнення бюджету, вкупі з ІТ-технологіями. Усі країни передбачають зростання ВВП і, відповідно, збільшення витрат на оборону; другою широкою статтею витрат є покращення умов життя населення (інфраструктура, освіта, забезпечення питною водою тощо). Індія і далі активно залучатиме іноземні інвестиції за програмою «Виготовте в Індії» і нарощуватиме свій ІТ-потенціал. Також у 2022 році в Індії пройдуть вибори президента, депутатів до вищої палати парламенту та до законодавчих органів 7 штатів.

Зважаючи на успіхи політики Нарендри Моді, цілком імовірна перемога правлячої націоналістичної «Партії індійського народу» і збереження поточного курсу внутрішньої політики.

Підсумки

Світ у 2022 році має усі шанси на відновлення і ріст економіки, водночас відбудеться подальше загострення стратегічного протистояння між глобальними гравцями. Гарячою точкою залишатиметься Південнокитайське море і Тайванська протока, що посилить американо-китайське протистояння. Росія спробує скористатися шансом посилити свій тиск на Україну, спровокувавши прогнозоване загострення на фронті та примусивши Україну до імплементації Мінських угод. В середині України буде відбуватися загострення соціально-економічної кризи та політичного протистояння.

***Юрій Сиротюк**, директор Недержавного аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень», народний депутат України VII скликання*

***Юрій Олійник**, кандидат політичних наук, керівник дослідницьких програм Недержавного аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень»*

***Олександр Чупак**, експерт Недержавного аналітичного центру «Українські студії стратегічних досліджень», аудитор Grant Thornton*

***Тетяна Шарма**, спеціаліст з питань Південної Азії*